

Motion till riksdagen 2005/06:U322

av **Allan Widman m.fl. (fp)**

Den svenska alliansfriheten

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att Sverige bör ansöka om medlemskap i Nato.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att regeringen tillsätter en utredning om vad ett Nato-medlemskap kräver och innebär både i politiskt och ekonomiskt hänseende.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om ett svenskt deltagande i Natos snabbinsatsstyrka, Nato Response Force (NRF).

2 Hot mot freden avvärjs bäst i samverkan med andra länder

I början av det nya årtusendet antog Sverige en ny säkerhetspolitisk doktrin. Doktrinen, som fick stöd från Socialdemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet, konstaterade att den svenska militära alliansfriheten skall stå fast. Delvis som en följd härav slog man fast att hot mot fred och säkerhet dock bäst kan avvärjas i gemenskap och samarbete med andra länder samt att en betryggande försvarsförmåga måste vara en del av den svenska säkerhetspolitiken.

Sammanfattningsvis öppnade man för ett närmare samarbete med andra länder i frågor som berör vår säkerhet, samtidigt som man tog avstånd från möjligheten att delta som partner i militära allianser.

Det råder en viss motsättning mellan att vara alliansfri och samtidigt en stark tillskyndare av samarbete med andra länder. Samarbete tar sig ofta uttryck i just allianser. Svensk säkerhetspolitisk historia är ändå ett exempel på att alliansfrihet kan, eller kanske måste, förenas med ett starkt engagemang för samverkan och samarbete.

Det svenska medlemskapet i EU har ofta pekats ut som anledningen till översynen av den säkerhetspolitiska doktrinen. Under lång tid framhöll soci-

Fel! Okänt namn på

aldemokratin alliansfriheten som det främsta skälet till varför Sverige ej kunde bli medlemmar i unionen. Inom EU är utvecklingen på det försvars- och säkerhetspolitiska området snabb. Redan före det att den nya konstitutionen antagits har Sverige, tillsammans med de övriga medlemmarna, avgivit en solidaritetsdeklaration med en innebörd som liknar den s.k. solidaritetsklausulen.

Parallellt med att EU nu på materiel- och förbandsområdet samordnar och bygger ut sina resurser utvecklas de politiska och konstitutionella formerna för försvars- och säkerhetssamarbetet. Kraften i förändringarna är stora och tycks inte nämnvärt påverkas av det bristfälliga stöd som folkomröstningarna om den nya konstitutionen resulterat i.

Det bör heller inte förglömmas att Sverige, tillsammans med de övriga alliansfria medlemsländerna, reserverat sig mot en utveckling mot ett gemensamt europeiskt försvar. Idag råder det i Europa stor ovisshet om vad Sverige vill ifråga om EU:s säkerhetspolitiska samarbete. Denna osäkerhet drabbar Sverige, dels genom avsaknaden av tydliga nationella mål, dels genom att vi blir ointressanta som samarbetspartner för de övriga medlemsländerna. Det faktum att Sverige i den praktiska samverkan på materielområdet och uppbyggnaden av den militära snabbinsatsförmågan samtidigt är mycket aktivt bidrar till otydligheten.

Slutsatsen är att vårt nätverksbyggande inom EU haltar när det kommer till försvar och säkerhet. Unionen är heller inte en stark aktör på området. Därtill är den politiska splittringen och avsaknaden av samordnade försvars- och säkerhetsresurser alltför stor.

Sverige deltar dock i Partnerskap för fred (PFF) där uppbyggnad, samordning och interoperabilitet, främst gentemot Nato, är den centrala verksamheten. Eftersom organisationen mera var avsedd som en sorts "hang around" för blivande Natostater har den de senaste åren tappat i relevans. Många av de länder för vilka partnerskapet bildades är numera fullvärdiga medlemmar i alliansen.

Slutsatsen är att PFF fortsätter att tappa i betydelse. Det får betraktas som osäkert hur länge organisationen består.

Även om EU:s andel av den internationella krishanteringens ökar är Nato huvudaktören i de flesta större operationerna. Sverige deltar bl.a. i Natoleda operationer på Balkan och i Afghanistan. Ifråga om praktiskt, operativt samarbete drabbas vi självklart av det svenska utanförskapet. Det handlar om litet inflytande över hur insatserna skall organiseras, målen för verksamheten och ända ner till detaljerna för hur en operation skall implementeras. Erfarenheterna från svenska officerare är att tillgång till underrättelser och förtroendet mellan kontingenterna också blir lidande.

Sverige har naturligtvis heller inte någon plats i Atlantrådet, Natos politiska ledning. Det gör att vårt inflytande över alliansens interna beslutsfattande blir mycket begränsat. Sverige försöker, genom sin beskickning i Bryssel, att förändra detta förhållande med hänvisning till att vi behöver inflytande och insyn i paritet med vårt deltagande på fältet. Dessa propåer tycks dock inte få något större gensvar.

För två decennier sedan var Sverige klämt mellan Nato och Warszawa-pakten. Idag är Östersjön i princip ett Natoinnanhav. Det faktum att länder som gamla Östtyskland, Polen, Estland, Lettland och Litauen idag är medlemmar har förstärkt vårt utanförskap. Sverige är idag en mindre betydelsefull säkerhetsaktör i Nordeuropa än för bara tio år sedan. När länder som Albanien och Ukraina nu tar tydligt sikte på medlemskap i Atlantpakten förstärks ytterligare bilden av Sveriges utanförskap.

Sammanfattningsvis är Sveriges förmåga att kompensera alliansfriheten med andra former av internationella samarbeten begränsad. När vi ställer oss vid sidan av Nato och även delar av EU:s försvar- och säkerhetssamarbete avsäger vi oss samarbetsmöjligheter som är svåra att kompensera. I en värld där inte bara säkerhetsproblemen utan också de stabiliserande motkrafterna globaliseras blir utanförskapet ett tilltagande handikapp.

Som nämnts ovan röjer vår säkerhetspolitiska doktrin en insikt om sambandet mellan alliansfrihet och en betryggande, nationell försvarsförmåga. Annorlunda uttryckt måste den som inte är beredd att samarbeta klara allt på egen hand. De senaste decenniernas utveckling har präglats av en mycket positiv säkerhetsutveckling i Sveriges närområde. Väpnade angrepp mellan europeiska stater har väl aldrig tidigare framstått som så avlägsna.

Vi skall dock inte glömma att det förbättrade omvärldsläge som skapats sedan Berlinmurens fall 1989 lika snabbt kan försämrats. Även om detta framstår som helt osannolikt är historien full av sådana händelseutvecklingar som inte kunnat överblickas eller förutses. Vi måste alltid ha en tröskel bestående av en fullgod försvarsförmåga med möjligheter till anpassning.

3 En betryggande försvarsförmåga är en central del av svensk säkerhetspolitik

Sedan det kalla krigets slut har svenska försvarsbeslut handlat om nedläggningar och krympande försvarsanslag. I senaste försvarsbeslutet försvann ytterligare en tredjedel av våra utbildningsförband och överbefälhavaren varnade för att volymerna på vissa områden nu skulle nå kritiska nivåer, med hotande systemkollaps som följd. Trots detta råder det bred enighet om en fortsatt omställning och regeringen vill att Försvarsmakten skall föreslå vilka förmågor som skall utgå ur försvaret.

Att inte bevara förmågebredden i försvaret är en risktagning med svenska folkets långsiktiga säkerhet. Om hotbilden snabbt försämrats saknar vi möjligheten att bygga upp de förmågor som nu vrakas. Att vara alliansfri ställer stora krav på ett lands försvarsförmåga. Trots en stark politisk uppslutning kring svensk alliansfrihet konstaterar vi att ingen längre tycks vara beredd att betala för den.

Som medlem i Nato förstärks vår nationella säkerhet. Dels genom att alliansens storlek och tyngd avskräcker effektivt från angrepp mot dess medlemmar. Lika viktigt är dock att ett medlemskap öppnar möjligheter till samordning och samverkan med andra alliansländer. Ett exempel härpå är vins-

Fel! Okänt namn på

terna av samordning mellan t.ex. Danmark, Norge och Sverige. Våra sjö- och luftstridskrafter har mycket att vinna på t.ex. gemensam utbildning och övning samt delade "overhead-kostnader". Många fler exempel på samverkansmöjligheter finns och effektiviseringspotentialen är betydande.

Folkpartiet liberalerna har länge drivit frågan om ett svenskt Natomedlemskap. Möjligheterna till ökat inflytande internationellt och förbättrad säkerhet för landet har varit drivkrafterna. Vi inser dock att frågan om medlemskap är ett långsiktigt projekt. Alliansfriheten är djupt rotad och mycket förankringsarbete återstår innan en tillräcklig majoritet av det svenska folket övertygats om fördelarna. Vårt krav på medlemskap i Nato skall ses i just detta sammanhang.

Samtidigt är vi djupt besvikna på de partier som fortsätter att sticka huvudet i sanden. Inte för att de misstagit sig på medlemskapets fördelar utan för att de av inrikespolitiska skäl inte ens är beredda att på allvar diskutera saken. Istället hänger man sig åt att förstärka myterna om vad ett medlemskap i Nato skulle medföra.

Därför är det viktigt att framhålla att Nato är ett mellanstatligt samarbete som kräver enighet. Inget medlemsland kan mot sin vilja tvingas att sända soldater utomlands eller att gå i krig på andra sidan jordklotet. Den nationella vetorätten är inte lika väl tillgodosedd inom t.ex. EU:s stundtals överstatliga säkerhetssamarbete.

Inte heller påverkas möjligheterna att vara kritisk när andra medlemmar i Nato agerar i strid med folkrätten eller på annat sätt agerar klandervärt. Norge är ett utomordentligt exempel på hur frispråkigt och tydligt ett Natoland kan agera i det internationella umgänget. Det svenska utanförskapet tycks ha en rakt motsatt effekt. Önskan att kompensera för det faktum att vi inte är medlemmar i Atlantpaktens gör oss ofta tystlåtna. Jämförelsen mellan oss och t.ex. norrmännen framstår som mycket talande.

För ett par år sedan gjorde Finland en utredning om vad ett Natomedlemskap kräver och innebär både i politiskt och ekonomiskt avseende. Rapporten presenterades för den finska riksdagen och hade en viktig funktion i att undanröja missförstånd om ett medlemskaps innebörd och samtidigt slå fast vilka förändringar ett sådant ställer krav på. Riksdagen borde begära att regeringen genomför en motsvarande utredning för svenskt vidkommande.

Ett annat viktigt steg i ett närmande till Nato kunde bli deltagande i alliansens snabbinsatsstyrka, Nato Response Force (NRF). Många av de länder som deltar i uppbyggnaden av EU:s snabbinsatsförmåga använder också sina förband till att upprätthålla motsvarande beredskap inom NRF. Det skulle ge viktiga möjligheter till samövning och samordning med Natoländerna och stärka det svenska inflytandet över alliansen. Norges deltagande i EU Battle Groups visar att medlemskap inte är nödvändigt för att kunna göra en insats i fredens tjänst.

Sedan några år tillbaka har diskussionen om EU skall utvecklas till en av Nato oberoende försvarsunion varit intensiv. Flera medlemsstater med Frankrike i spetsen har kastat fram förslag som tycks ha sådana syften. Andra länder, t.ex. Storbritannien och de nya Natomedlemmarna i Öst- och Central-europa, har tydligt motsatt sig en sådan utveckling.

Fel! Okänt namn på

Folkpartiet liberalerna är övertygat om att internationell säkerhet inte kan byggas utan USA:s och Kanadas deltagande. Därför avvisar vi bestämt tanken på att låta EU utvecklas till en försvarsunion. Följden skulle bli ökande kostnader för försvaret av Europa och ytterligare försämringar i de transatlantiska förbindelserna. Den fallna Berlinmuren får inte ersättas av en vallgrav mot de amerikanska staterna.

Stockholm den 5 oktober 2005

Allan Widman (fp)

Heli Berg (fp)

Runar Patriksson (fp)

Eva Flyborg (fp)

Yvonne Ångström (fp)